

DE MAGIE VAN DE CAMINO

PAUL POST

**DE MAGIE
VAN DE
CAMINO**

Noordboek

Deze uitgave kwam mede tot stand met steun van:

Fonds Maria Boersen

© 2026 Paul Post | uitgeverij Noordboek

Ontwerp omslag en binnenwerk: Mijke Wondergem

Verzorging binnenwerk: Peter Tychon

ISBN 978 94 6471 505 7

NUR 508

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van uitgeverij Noordboek, Hellingbaas 1, 8401 JH Gorredijk, Nederland – info@noordboek.nl. Tekst- en datamining van (delen van) deze uitgave is uitdrukkelijk niet toegestaan.

De uitgeverij heeft ernaar gestreefd alle copyrights van de in deze uitgave opgenomen illustraties te achterhalen. Aan hen die desondanks menen alsnog rechten te kunnen doen gelden, wordt verzocht contact op te nemen met uitgeverij Noordboek.

Noordboek is onderdeel van
20 leafdesdichten en in liet fan wanhoop bv

www.noordboek.nl

[...]

like a person and a place you had sought forever
like a broad field of freedom that beckoned you beyond;
like another life, and the road still stretching on.

DAVID WHYTE: *Pilgrim. Poems* (Langley, WA 2014, 2nd ed.) 23.

Inhoud

1. Inzet en opzet	9
2. De magie van het Pelgrimsverslag	19
3. De magie van een Andere Wereld	29
4. De magie van Anders	45
5. De magie van de Weg	57
6. De magie van het Doel	71
7. De magie van de Middeleeuwen	83
8. De magie van het Irrationele	101
9. De magie van de Open Ruimte	113
10. De Toekomst van de caminomagie	125
Lijst van gebruikte pelgrimsverslagen	137
Gebruikte literatuur en verder lezen	141
Bronnen en verder lezen per hoofdstuk	147
Fotoverantwoording	157
Over de auteur	159

Inzet en opzet

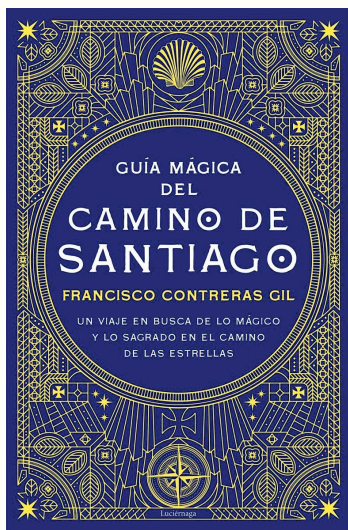

DE MAGIE VAN DE CAMINO

Zoals met zoveel zaken het geval is: als je erop gaat letten, kom je het overal tegen. Dat merkte ik ook bij ‘de magie van de camino’. Er zijn voortdurend lezingen onder die noemer. Arminius, het cultuur- en debatpodium in Rotterdam, had in 2024 een serie op het programma staan met onder andere een bijdrage van Anna Visser. Zij nam na haar camino een herberg over in Spanje aan de Camino del Norte en schreef daar ook een boek over (VISSER 2025). Anya Niewierra houdt lezingen over ‘de magie van reizen en pelgrimstochten’. Jacques Verhagen trekt langs bibliotheken met als wervend motto: ‘ontdek de magie van de camino’.

De magie van de camino zie ik ook terug op de achterkant van boeken over de camino. Ik lees het voortdurend in bijdragen van de *Jacobsstaf*, het periodiek voor de inmiddels meer dan 15.000 leden van het Nederlands Genootschap van Sint Jacob (NGSJ). Routegidsen melden dat ze aangeschaft moeten worden om ‘de magische plekken op de camino niet te missen’.

De magie van de camino behoort ook tot het vaste reclame-repertoire van reisbureaus die de camino op het programma hebben staan: ‘laat je betoveren door de magie van de camino’, ‘ontdek de ware magie van de camino’, ‘geniet van de magie van de camino’, ‘beleef de magie van...’ et cetera. Soms wordt die magie nader benoemd. Als een *digital free zone* bijvoorbeeld: ‘ervaar de magie van de camino zonder internet’ of

Vorkant FR. CONTRERAS GIL:
Guía Mágica del Camino de Santiago (Barcelona 2015, 2021).

met een verwijzing naar het verleden: ‘...op de *camino primitivo* voel je de magie van de camino op en top, de Kelten gingen je voor...’

Ook worden nieuwe pelgrimspaden in ons land er graag mee aangeprezen: ‘wij brengen de magie van de camino naar ons land...’

En te midden van de ware hausse aan caminogidsen zijn er natuurlijk ook allerlei versies van een heuse ‘*guía mágica*’ (magie gids) die een ‘alternatieve en heterodoxe kijk’ op de historische achtergronden, heilige plaatsen en routes bieden.

INZET

Mijn zoektocht naar de caminomagie omvat de ongrijpbare ervaring van de kracht die uitgaat van de caminopelgrimage, de fascinatie, maar ook de ongrijpbare uitstraling en werking van die route. Die kracht spreekt bijvoorbeeld uit wonderlijke, bijna bovennatuurlijke, onverklaarbare, maar toch waar gebeurde gebeurtenissen. De verslagen en verhalen van pelgrims staan vol met dat soort ervaringen van onverwachte hulp, ontmoetingen en uitkomsten die dan worden toegeschreven aan de magie van de camino. Maar de ervaring van pelgrims van die magie van de camino omvat veel meer, zoals de ervaring van transformatie en innerlijke verandering.

De flaptekst van het hierboven genoemde caminoverslag van Anna Visser geeft dat mooi weer:

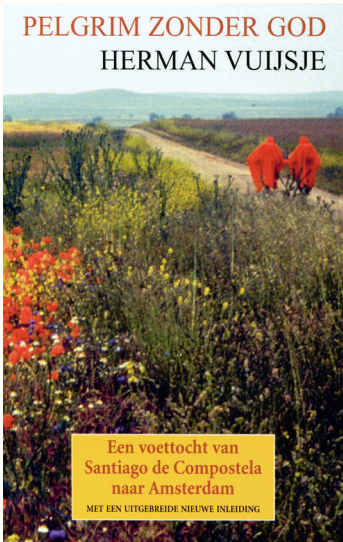
De Camino naar Santiago de Compostella: een wandeltocht met een ongekeerde aantrekkingskracht. Dat ervaart ook Anna Visser. Wanneer na het plotselinge overlijden van haar partner het leven alle kleur heeft verloren, besluit ze haar rugzak te pakken en te gaan lopen. Tijdens haar reis ontdekt Anna de magie van deze pelgrimsroute, die haar stap voor stap haar levenslust teruggeeft. (VISSER 2025)

Er zijn naast de magie nog twee varianten in omloop om de aantrekkingskracht en uitwerking van de camino op te roepen: het ‘virus’ en de ‘lokroep’ van de camino. Ik beschouw beide als vallend onder de bredere koepel van magie. Virus, na corona een beetje een belaste metafoor, geeft aan dat de camino besmettelijk is. Het pakt je, je besmet anderen en blijkt zelf ook besmet en gaat weer op pad. Lokroep heeft iets homerisch, als Odysseus aan de mast vastgebonden probeer je te ontkomen aan de aantrekkingskracht, de sirenische lokroep van de camino. Of zoals veel pelgrims zeggen: het blijft kriebelen.

Meer rationeel en op afstand – ik ben en blijf een wetenschapper en ben een ‘academische pelgrim’ – is er de grote uitdaging die magie nader te beschrijven, te duiden en te plaatsen. Want wat is het toch waardoor inmiddels jaarlijks meer dan 530.000 pelgrims hun ‘compostela’ ophalen bij de kathedraal in Santiago? Schattingen gaan uit van misschien wel 900.000 feitelijke pelgrims op de diverse routes, want lang niet iedereen gaat in de rij staan voor het certificaat. Of men loopt het pad in stukjes of ziet liever Finisterre als doel en eindpunt.

Wat beweegt toch al die pelgrims, en waarom juist nu in de (laat)moderne cultuur?

Die vraag, en daarmee indirect dus ook de vraag naar de magie van de camino, is een gewild onderwerp van onderzoekers van velerlei pluimage. Cultuurwetenschappers, antro-

Voorkant H. VUIJSJE: *Pelgrim zonder God. Een voettocht van Santiago de Compostela naar Amsterdam* (Elmar editie Delft 2018, 1^e dr. 1990, met een uitgebreide nieuwe inleiding).

pologen, historici, psychologen, therapeuten, experts in ritueel en religie: allemaal proberen ze antwoorden te vinden. Er worden vragenlijsten uitgezet. Onderzoekers lopen mee en interviewen pelgrims. Er worden typologieën opgetuigd. Graag werkt men dan met de uitersten van toerist en pelgrim en van alles ertussen, zoals toeristische pelgrims en religieuze toeristen. Aan dat in hokjes stoppen van pelgrims heb ik volop meegedaan, maar ik zie er steeds minder heil in. De pelgrim is vaak ook toerist en de toerist vaak een pelgrim. Ook het werken met het label 'religieus' werkt nu niet meer. Herman Vuijsje

geeft toe dat hij zijn bestseller uit 1990 nu niet meer 'Pelgrim zonder god' zou noemen. Blijft dus staan: wat is toch die magie, wat beweegt al die pelgrims op de camino?

Vanaf de jaren tachtig van de vorige eeuw ben ik met die vragen bezig in bedevaart- en pelgrimageonderzoek. Terugblikkend op die weg als academische pelgrim heb ik uiteenlopende routes verkend, waarbij ik steeds dichter bij de pelgrim probeerde te komen. Dat was ook de achtergrond van de oprichting van de Camino Academie in 2013 als podium waar pelgrim en academicus elkaars expertise kunnen delen.

Juist bij het nader beschouwen van de magie van de camino, die allereerst toch een pelgrimservaring is, past de stem

van de pelgrim. Daarom is het pelgrimsverslag in mijn magie-verkenning de centrale bron. Ik stel die bron, die in bepaald opzicht ook wel 'magisch' genoemd kan worden, in hoofdstuk 2 uitgebreider voor.

EEN VAN DE PERSPECTIEVEN

Nog even terug naar die eerder gestelde vraag naar wat toch al die pelgrims op de camino beweegt. Ik zie mijn focus op de magie van de camino als een zeer begaanbaar pad naar antwoorden op die algemene vraag. Maar niet de enige route. Er zijn tal van andere thematische perspectieven die ook aantrekkelijk zijn en die momenteel door anderen zijn of worden opgepakt. Ik noem kort reizen (zie een recent boek van Olaf Tempelman), avontuur (zie een boek van Brigitte Ars), het verhaal (zie het proefschrift van Suzanne van der Beek, en hierna hoofdstuk 2 over het pelgrimsverslag), natuurlijk nieuwe wegen in cultuur- en kunstgeschiedenis, mediëvistiek (zie boeken van Peter Raedts en Janna Coomans), natuur en landschap, lichamelijke heil, heling, sociologische diagnoses van onze samenleving (zie de oprukkende hang naar het bijzondere en recent de rol van verlies en gemis, beide onderzocht door Andreas Reckwitz, en naar versnelling en resonantie door Hartmut Rosa), en tot slot het complexe perspectief van spiritualiteit.

Magie is dus een van de vele thema's in pelgrimagestudies. Maar wel een centrale. Magie is een lens waarmee je een goed beeld kunt krijgen van de moderne pelgrim, een lens waarmee vaak ook de zojuist genoemde andere themavelden in beeld komen. Dat zal hopelijk duidelijk worden in de volgende hoofdstukken.

Verder noem ik nog drie aspecten die ik na onderstaande nuancerings niet meer expliciet aan de orde stel.

NIET ALLEEN DE CAMINO

De ervaring van pelgrimagemagie is niet exclusief voorbehouden aan de camino. Meer algemeen wordt van de magie van wandelen en lopen gesproken, of van pelgrimeren in het algemeen. Of wordt die magie verbonden aan ook andere pelgrimages zoals de Japanse tempelpelgrimage op het eiland Shikoku waarover Yvonne Schoutsen het verslag *De magie van Shikoku* schreef.

In dit boek richt ik mij evenwel specifiek op de camino en wel de ‘moderne’ variant daarvan, zoals die na de herontdekking van de pelgrimsroute vanaf eind jaren tachtig en vooral vanaf negentig van de vorige eeuw een enorme vlucht nam.

GEEN MAGIE

Als tweede nuancering is er de vooringenomenheid van de aanwezigheid van magie. Door mijn inzet op magie en door die bron van verslagen, immers geschreven door pelgrims die de caminomagie hebben ervaren, zou je kunnen vergeten dat voor vele pelgrims de camino helemaal geen magie kent, geen verhaal of boek waard is, liefst snel wordt vergeten.

En ook op camino's die een verslag waard bleken, zijn er momenten dat de magie weg is. Cathelijne Paulus van Pauwvliet is een van de weinige pelgrims die zo'n moment uitgebreid in haar verslag opneemt. Een heel hoofdstuk vaart onder de vlag 'Verdwenen magie'. Dat begint zo:

Hoewel ik heerlijk heb geslapen op de grond van de parochie, ben ik chagrijnig. Ik ben kribbig, geïrriteerd. Ik merk dat ik een beetje genoeg begin te krijgen van dit alles. Ik kan even niet meer genieten van de pelgrimstocht. De magie van het begin is weg. Op dit moment is de pelgrimstocht

alleen nog maar afzien. Ik heb even schoon genoeg van alles. Van de brakke en smerige herbergen waar ik m'n kont niet kan keren, van het gebrek aan eenvoudige luxe, van lichamelijke ongemakken en bovenal... van dat eeuwige geloop. Datgene wat alles tot nu toe juist zo dragelijk maakte en zelfs verrijkte, is op dit moment in geen velden of wegen meer te bekenen. De magie is weg. (PAULUS VAN PAUWVLIET 2012, 103)

Voorkant C. PAULUS VAN PAUWVLIET: *Op hoge hakken naar Santiago* (Utrecht 2012 2^e dr.).

Meestal is in verslagen slechts sprake van een slechte dag of een dipje. Maar de magie is vaak helemaal weg, ook blijvend. Pelgrims haken af, gaan naar huis. Of zijn onderweg of bij aankomst in Santiago teleurgesteld. De tocht bracht niet wat ze hadden verwacht en gehoopt.

Mijn zoektocht naar wat de magie van de camino is, mag dus niet de indruk wekken dat er altijd magie is op de camino...

DE CAMINOGANGER BESTAAT NIET

Een derde nuanciering past bij het door mij schijnbaar achteloze gebruik van 'de pelgrim', 'de caminoganger' et cetera. Maar *de* pelgrim bestaat natuurlijk niet, vroeger niet en nu niet. Op de actuele camino zien we juist een enorme diversiteit aan pelgrims qua herkomst, levensfase, maar vooral qua

beleving en toe-eigening van de tocht. Maar ze verschillen ook in de manier waarop ze de weg afleggen, lopend of per fiets. Er zijn momenteel kortweg vier manieren van ‘de camino doen’ en dus vier soorten pelgrims.

Allereerst is er de *fulltime* caminopelgrim. Die loopt de camino in één ruk. Van huis naar huis lopen, of heen en terug, zoals de middeleeuwse pelgrim deed, is een zeldzaamheid. Dat geldt ook voor de enkele route huis – Santiago. De meerderheid van de pelgrims die de camino (hiermee is dus meteen gezegd dat ook *de camino* niet bestaat) in één keer lopen, vertrekt vanuit ergens in Frankrijk of Spanje/Portugal. Saint-Jean-Pied-de-Port is een geliefd startpunt, maar tegenwoordig worden andere plaatsen zoals Porto of Bilbao populair als aanloopplaats.

Als tweede is er de *parttime* pelgrim. Men loopt of fietst ook een hele route, maar neemt onderweg regelmatig ook de bus, taxi, trein of auto. Ook ruilt deze pelgrim *refugio's* of eenvoudige herbergen soms in voor hotels.

De derde categorie van caminopelgrims is de *etappe* pelgrim. Die knipt de camino op in stukken, loopt (*fulltime* of *parttime*) jaarlijks een uitgezette etappe en loopt zo een hele camino aan elkaar.

De laatste categorie is de *seriële* pelgrim. Een eerste doorgaans *fulltime* camino wordt gevolgd door een volgende, of ook vaak door een hele reeks.

Wanneer ik in het vervolg spreek van ‘de (camino)pelgrim’ splits ik dat niet steeds uit naar categorie. Wel gaat het vanwege de centrale bron van de pelgrimsverslagen voornamelijk om *fulltime* en *seriële* pelgrims. En soms ook om *etappe* pelgrims die langere caminotrajecten *fulltime* lopen (vgl. ROEBEN 2021 en CHATELION COUNET 2025).

ROUTEBESCHRIJVING

Via een reeks verkenningen probeer ik een beeld te geven van wat de magie van de camino inhoudt. Zoals in hoofdstuk 3 over het begrip ‘magie’ zal worden geponereerd, zie ik die magie van de camino niet als een precies te omschrijven aanduiding of kwalificatie, maar eerder als een attenderend begrip. Het roept bepaalde betekenispectieven op. Een reeks van die inhouden loop ik langs en werk ik uit, waarbij ook duidelijk zal worden dat ze met elkaar te maken hebben. Bij die uitwerking gebruik ik steeds pelgrimsverslagen als bron en illustratie. Die bijzondere bron stel ik in hoofdstuk 2 apart voor. Ik citeer steeds uit verslagen passages die ik treffend vind voor een bepaald thema of perspectief van de caminomagie. Soms gaat het om korte citaten of een enkele zin, soms betreft het langere stukken. Het is in het korte bestek van dit boek onmogelijk elk gebruikt verslag te introduceren, te typeren of de context van de auteur en zijn tocht te beschrijven. In dat opzicht zijn de citaten dus uit hun context gehaald. In een bijlage noem ik alle gebruikte verslagen en geef enkele gegevens over de afgelegde route.

De weg die ik afleg loopt van een eerste algemene typering van de caminomagie als een Andere Wereld (hfst. 4) tot een soort samenvattende schets ervan als een rituele Open Ruimte (hfst. 9). Daartussen zijn er een serie haltes: de magie van Anders (hfst. 5), de magie van de Weg (hfst. 5), de magie van het Doel (hfst. 6), de magie van de Middeleeuwen (hfst. 7) en de magie van het Irrationele (hfst. 8). Afsluitend kijk ik kritisch naar de Toekomst van de caminomagie (hfst. 10).

In twee bijlagen worden gebruikte verslagen genoemd en per hoofdstuk bronnen en suggesties voor verder lezen gegeven.

Het schrijven van deze publicatie ging gelijk op met het afronden van het grote boekproject vanuit de Camino Academie: *De Camino de Santiago in 101 voorwerpen*. Delen van de

twee voorwerpen die ik voor mijn rekening nam keren in dit boek terug (de prent van Jacobus en de magiër Hermogenes en een pelgrimsgraf in Bussum).

Net zoals het geval was bij mijn verslag van een verkenning van nieuwe pelgrimspaden, *In het spoor van de camino*, verschijnen in een rubriek in het tijdschrift *Jacobsstaf* korte bijdragen op basis van delen uit dit boek.

Dat deze publicatie verschijnt in het jaar dat het Nederlands Genootschap van Sint Jacob zijn veertigjarig bestaan viert lijkt toeval, maar is dat in het licht van caminomagie gezien natuurlijk geenszins het geval...

Paul Post, Bussum/Oisterwijk, januari 2026.

De magie van het Pelgrimsverslag

HET PELGRIMSVERSLAG ALS BRON

Het pelgrimsverslag is een bevoorrechte bron waar de stem van de pelgrim direct klinkt. Ik herneem hiermee een bron die ik al eerder uitgebreid inzette voor onderzoek naar ‘de moderne pelgrim’.

Zoals ik aan het eind van het inleidende hoofdstuk opmerkte, heeft het pelgrimsverslag iets magisch. Vooral in de zin dat het aan de ene kant iets aantrekkelijks heeft, je zit de pelgrim dicht op de huid, maar aan de andere heeft het ook iets ongrijpbaars vanwege de gelaagdheid. Een pelgrimsverslag is geen gesprek, er is meer afstand.

Ik beperk me in mijn verkenningen naar de magie van de camino grotendeels tot als boek uitgegeven Nederlands-talige caminoverslagen van pelgrims sedert de jaren negentig van de vorige eeuw, de periode dus van de enorme opleving van de ‘moderne camino’. Het Heilig Jacobus Jaar 1993 wordt wel als een soort kantelpunt in de toestroom van pelgrims naar Santiago beschouwd.

‘Work in progress’, selectie van pelgrimsverslagen voor dit boek opgestapeld.

Ik put uit mijn eigen collectie verslagen. Ik neem niet allerlei andere vormen van verslagen die er zijn in beschouwing, zoals blogs, vlogs, podcasts en vele vormen van onlineverslagen in beeld en woord, zoals bijvoorbeeld verslagen via *Polarsteps* en andere applicaties.

PELGRIMSVERSLAG: EEN BIJZONDER GENRE

Ik weersta de verleiding om hier een uitgebreide inleiding op het bijzondere genre van het pelgrimageverslag te geven en volsta met een paar notities.

Het pelgrimsverslag heeft directe relaties met verwante genres zoals het reisverslag en het dagboek, maar ook met het persoonlijke verhaal, de autobiografie en de raamvertelling. Ook noem ik de populariteit van egodocumenten en van storytelling. Het pelgrimsverslag in boekvorm heeft inmiddels een enorme vlucht genomen door de breed ter beschikking gekomen mogelijkheden om in eigen beheer tegen betrekkelijk weinig kosten een verslag als boek uit te brengen. Platforms maken het uitgeven van boeken in eigen beheer zeer toegankelijk, van redigeren, opmaken, drukken, tot distributie en verkoop. De ware hausse aan verslagen, rijp en groen, in beperkte oplage voor familie en vrienden of in grotere oplage voor een verhoopt breder publiek, heeft op zich al alles te maken met de magie van de camino. Vele pelgrims zijn zó vol van hun tocht en de opgedane ervaringen dat ze er zonder meer van uitgaan dat ze zó bijzonder ('magisch') zijn dat verslaglegging niet enkel voor hen zelf en hun naasten op zijn plaats is, maar ook om bredere verspreiding vraagt.

Het caminoverslag kent allerlei vormen. Aan de basis ligt vaak het bijhouden van een dagboek met aantekeningen van wat er van dag tot dag passeert. In een enkel verslag kunnen we die aantekeningen zien. In de herziene editie van 2018 van de besteller van Herman Vuijsje *Pelgrim zonder god* is een pagi-

2. DE MAGIE VAN HET PELGRIMSVERSLAG

Day 75 21 09 02 ZATERDAG
 Richting CARRIÓN de LOS CONDOES
 gelopen ~~18~~ 17 km verdoorn
 met DEVIKA gelopen. Was erg leuk
 We hebben bij de CARRIÓN
 gesproken met KLOOSSEK en
 OBO! We sliepen met KINJA
 op de KANDEE
 DEVIKA heeft geproeft en liet
 om zijkis naar het geïnterme
 en warme douche. We hebben ge-
 namen WA S WEL 67 WAARD

 Day 76 22 09 02 ZONDAG
 VAN CARRIÓN de LOS CONDOES NAAR
 TERRADILLOS de TAMPARÍOS
 Dit is 17 km lopen.
 Een mooi Refugio met goede
 Binnensplaatsen maar 3 km veld
 DAN Refugio WAAR DE VIER DRIEN
 en FRANJA zijn gelopen

Wat Ben je bij ALS JE NA
 17 km lange WEL een WAARDJE
 WEL DANTS en ook een SEADJE bij
 hoe de de ook WAARDJE de DIT in moe
 Van de de de de de de de de de de
 en een VROEG van de 26°N
 KAN 2 1/2

 DAG 77 23 09 02 MAANDAG
 VAN DAG om 07:15 OPGEBEAREN
 SAMEN met JOS VREDELOOS
 gelopen. We ben naar SANJUAN
 gelopen en JOS NAAR CALZADA
 de COCO.
 JA DEEL VAN DAG 11 km gelopen
 niet te van NAAR MORGEN
 18, 6 km. NAAR BOEK VANOS DE
 LOS DEEL LOS de NAAR van Paderj
 IS. VAN DAG 5.400 m van WAARD
 MALIGANAK KA TRINIDAD

 Nicolas: nicolas_dehez@hotmail.com

VINDAG gebeld met CAROLINE
 om WAARD van VRAAG om het op de
 SIZO te zette.

 Day 78 24 09 02 DINSdag
 VAN DAG om 6.50 uur OPGEBEAREN
 geuvasse. MANDEN geproest en
 om 7.30 uur ONTBEDEN met DEVIKA
 om 9.00 uur gelopen RICHENY de BURGE
 De RANCO 20 N 13 km veld
 met DEVIKA gelopen en een sekkel NAAR
 veld met WAARD 13 km van
 FK is WEL met JOS gelopen
 Naar en schakel posten en andere
 EOPMIDEN. DE RANCO met de
 het NAAR de LAR. NICO heeft
 gebeld met CAROLINE en
 SIBS GILDE. SIBS GILDE VELD
 in CAMINAR SAINT JACQUES
 DE LAR. DE LAR en LIEVEN
 BUNDEL.
 M. CONDOES @ AETIC

Day 79 25 09 02 WOENSDAG
 IN EL BURGO RANERO ook gann
 de SCARPE met een EXTRA DEEL van
 de OPGEBEAREN geuvasse om uwe
 de KOUDEKANT. Deel van gelopen
 om 7.15. OPGEBEAREN om 8.00 uur
 RANERO de BURGE. MARSILIA de
 MUNAS 20 N 17 km gelopen met
 DEVIKA. In MARSILIA de RANERO
 de RANERO van de DEEL van WAARD
 en OPGEBEAREN het OPGEBEAREN
 MO 11 en 12. WERGEOMD met WAARD
 WRECK. Na morgen 20.00 uur WAARD
 WAARD met WAARD met WAARD met
 WAARD met WAARD met WAARD met
 20 N WAARD de BURGE met
 5/1 - 600 uur gelopen met 17 km
 van Refugio met WAARD 1/2
 boom - DEVIKA met WAARD 1/2
 Dikana in de Refugio met WAARD
 de de de de de de de de de de
 de de de de de de de de de

Dagaantekeningen van Vincent Hillhorst.

na van zijn aantekeningen afgedrukt (VUIJSJE 2018, 10). In het
 bijzondere verslag van de camino van Vincent Hillhorst vanuit
 Laren (NH), samengesteld door Leo Janssen, zijn foto's opge-
 nomen van de vellen dagaantekeningen van Vincent (JANSSEN
 2002).